

คุณธรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่

The morality and the development of local community business,
Chiang Mai Sub-district Administration Organizations

วีระศักดิ์ สมยานะ¹

Wirasak Somyana

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเภทและคุณลักษณะของคุณธรรมที่เหมาะสมกับการนำไปประยุกต์ใช้ร่วมกันกับการบริหารจัดการของกลุ่มธุรกิจชุมชนในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) จ.เชียงใหม่ เป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก โดยการสร้างความเข้าใจที่ปรากฏการณ์ในเชิงเหตุผล ด้วยวิธีวิเคราะห์ที่เป็นระบบ และเก็บข้อมูลด้วยวิธีการประชุมเชิงปฏิบัติการเชิงกลุ่ม กับกลุ่มธุรกิจชุมชนจำนวน 32 อปท. ใน จ. เชียงใหม่ เพื่อให้ได้ข้อสรุปและนำผลที่ได้ไปทดลองใช้กับกลุ่มธุรกิจชุมชนต้นแบบ อันจะส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มธุรกิจชุมชนของ อปท. มีหลักคุณธรรมในการดำเนินกิจการกลุ่มนอกเหนือจากการมุ่งแสวงหากำไรเป็นหลัก และหนึ่งในคุณธรรมที่ควรส่งเสริมให้กับกลุ่มธุรกิจชุมชนที่เหมาะสมในยุคปัจจุบันคือ คุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้เกิดความรอบคอบในการดำเนินงาน จนเกิดความยั่งยืนของธุรกิจได้อีกทั้งจากผลวิจัยยังสามารถระบุประเภทและคุณลักษณะของคุณธรรมในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมสำหรับนำไปประยุกต์ใช้เพื่อการบริหารจัดการกลุ่มธุรกิจชุมชนของ อปท. ทำให้เกิดการพัฒนาเป็นความยั่งยืนของธุรกิจ โดยสามารถแบ่งลักษณะคุณธรรมได้เป็น 5 ประเภท คือ 1) ความซื่อสัตย์สุจริต 2) ความไม่โลภจนเกินไป 3) ความอดทน 4) ความขยันหมั่นเพียร และ 5) ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซึ่งลักษณะของคุณธรรมดังกล่าวจะแสดงออกมาโดยการกระทำทางกาย วาจา และจิตใจของสมาชิกกลุ่มธุรกิจชุมชน ทั้งในตัวของผู้นำกลุ่มและสมาชิกของกลุ่มทุกคน โดยมีการนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการองค์กรของกลุ่มธุรกิจชุมชนใน อปท. จังหวัดเชียงใหม่จำนวน 5 ประเภทธุรกิจชุมชนคือ ธุรกิจชุมชนประเภทสินค้าเกษตร, ธุรกิจชุมชนแปรรูป

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

อาหาร, ธุรกิจชุมชนประเภทงานหัตถอุตสาหกรรม, ธุรกิจชุมชนประเภทผ้า และธุรกิจชุมชนด้านบริการท่องเที่ยว ทำให้เกิดแนวทางการปรับและประยุกต์ใช้หลักคุณธรรมทั้ง 5 ประการควบคู่กับการดำเนินธุรกิจในเชิงคุณธรรมหรือจริยธรรมทางธุรกิจที่เหมาะสมกับแนวทางธุรกิจชุมชนแต่ละประเภทนั้นๆ อันเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะทำให้ธุรกิจชุมชนประจำ อปท. สามารถดำเนินงานได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : 1. คุณธรรม. 2. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. 3. การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน. 4. กลุ่มธุรกิจชุมชนของ อปท.

Abstract

The objective of this research is to study the suitable types and characteristic of morality in order to apply in the management of local community business of Sub-district Administration Organization (SAO), Chiang Mai province. The research employed a qualitative method for understanding of the phenomena. Data was collected by from a participatory action meeting with 32 groups of community business of SO in Chiang Mai with the purpose of identifying types and characteristic of morality base on sufficiency economy philosophy among the groups.

Results show that there are 5 suitable types and characteristic of morality base on sufficiency economy philosophy to apply in the management of community business of SO: 1) honesty, 2) lack of greed, 3) patience, 4) diligence, and 5) generosity. All of these moral values will be expressed through physical, verbal and mental of both group leaders and members. These five moral values will thereby be applied in the management of the 5 prototypes of the community business groups consisting of agricultural business, processed food, handicraft industry, garment and tourism community business groups of community business of SO in Chiang Mai. This will create guidelines to apply these 5 moral values with business and provides support for the sustainable sufficiency for communities.

Keywords: 1. Morality. 2. Sufficiency Economy Philosophy. 3. Community Economic Development. 4. Community Business of Sub District Organization (SO).

บทนำ

การพัฒนาประเทศตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) มีเป้าหมายในการเสริมสร้างความแข็งแกร่งของโครงสร้างของระบบต่างๆ ภายในประเทศให้มีศักยภาพ สามารถแข่งขันได้ในกระแสโลกาภิวัตน์ และสร้างฐานความรู้ให้เป็นภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้อย่างรู้เท่าทัน ควบคู่ไปกับการกระจายการพัฒนาที่เป็นธรรม เสริมสร้างความเท่าเทียมกันของกลุ่มคนในสังคม และความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น พร้อมทั้งฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้คงความสมบูรณ์เป็นรากฐานการพัฒนาที่มั่นคง ให้เป็นฐานการดำรงวิถีชีวิตของชุมชนและสังคมไทย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554) จากแผนยุทธศาสตร์ฯ ดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อแนวทางการบริหารขององค์ภาครัฐ รวมถึงองค์กรระดับท้องถิ่น ในการมุ่งเน้นให้ประชาชนในพื้นที่ได้เล็งเห็นความสำคัญของการเพิ่มรายได้หรือความมั่งคั่งเป็นหลัก โดยการเพิ่มแนวทางหรือมาตรการต่างๆ เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการค้าการลงทุนให้มากขึ้น อันเป็นแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์ทุนนิยมและระบบเศรษฐกิจโลกของประเทศทางตะวันตก เช่น สหรัฐอเมริกา ที่เน้นระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม เสรีนิยม หรือบริโภคนิยม ที่ให้ความสำคัญกับวัตถุ เงินตรา ประสิทธิภาพ กำไร ความรวดเร็ว การต่อสู้แข่งขัน เพื่อให้ได้ผลประโยชน์สูงสุดต่อตนเองเป็นที่ตั้ง ส่งผลให้การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเท่าที่เป็นอยู่ไม่ก่อให้เกิดการกระจายรายได้จากผู้ที่ได้เปรียบทางการค้าการลงทุนไปสู่ประชาชนในพื้นที่ท้องถิ่นรอบนอกที่ยากจนได้อย่างทั่วถึง การใช้นโยบายแบบประชานิยมที่เป็นอยู่เห็นได้ชัดว่ามีความขัดแย้งกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่เน้นความสมดุลหรือความเท่าเทียมกัน หากเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจก็ต้องเน้นการกระจายรายได้ หากจะเน้นการพัฒนาก็ต้องเน้นการพัฒนาคน หรือความคิดของคนหรือจิตของคนมากกว่าการพัฒนาทางด้านวัตถุ จึงจะก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาวได้ (วีระศักดิ์ สมยานะ, 2551 : 5 - 6)

จากการที่ผู้วิจัยได้จัดทำโครงการวิจัยเรื่อง “การจัดการการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ของภาคชนบทและชุมชนเมือง จังหวัดเชียงใหม่ (Chiang Mai Rural and Urban - Socio-Economy Management Learning: CMRU - SML)” ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 - 2552 ที่ผ่านมา เพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นให้ครบทุกด้าน โดยการวิจัยครั้งนี้ได้ประเมินความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมโครงการทั้งหมด ซึ่งพบว่าทุกชุมชนมีความคาดหวังที่จะเข้าร่วมโครงการ “CMRU - SML” นี้ และส่วนใหญ่ร้อยละ 93.50 มีความคิดเห็นว่าโครงการดังกล่าวสามารถเกิดขึ้นได้ และหากเกิดขึ้นแล้วจะเป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่น และสามารถปฏิบัติได้อย่างแท้จริงถึง 100% ซึ่งการพัฒนา

เศรษฐกิจของท้องถิ่น ในจังหวัดเชียงใหม่ นั้น ที่ผ่านมารัฐบาลมีนโยบายพัฒนาสินค้า OTOP ในเชิงลึก โดยการสร้างมูลค่าเพิ่มเพื่อผลักดันให้เป็นวิสาหกิจชุมชนนั้นนับว่าเป็นพื้นฐานที่แข็งแกร่งในการสนับสนุนนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเป็นอย่างมาก แต่ยังคงขาดการสร้างฐานความรู้และกระบวนการเรียนรู้ให้มีการพัฒนาความสามารถของคนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสถานการณ์ของธุรกิจชุมชนที่ผ่านมา ดังงานวิจัยเรื่อง การยกระดับธุรกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชนระดับประเทศ ของ วีระศักดิ์ สมยานะ ในปี พ.ศ. 2551 (วีระศักดิ์ สมยานะ, 2552 : 7) ที่พบว่า ธุรกิจชุมชนต่างๆ ยังประสบปัญหาหลายด้านด้วยกัน สามารถสรุปปัญหาได้ดังนี้

1) ปัญหาด้านการจัดการธุรกิจ การตลาด และเงินทุน ผู้ผลิตพื้นบ้านส่วนใหญ่ประสบปัญหา การขาย ขาดความรู้ด้านการจัดการธุรกิจ การจัดการเงินทุนหมุนเวียน และการตลาด การบริหารจัดการลดต้นทุน เป็นผลให้ผู้ผลิตได้ผลตอบแทนต่ำ ในขณะที่ผลิตภัณฑ์บางชนิดมีราคาสูงในทัศนะของผู้ซื้อ เช่น ผ้าทอพื้นเมือง

2) ปัญหาด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์และปัญหาการตลาดที่มีจำกัด เนื่องมาจากคุณภาพผลิตภัณฑ์ยังไม่ได้มาตรฐานผู้บริโภคขาดความมั่นใจในคุณภาพและความปลอดภัย โดยเฉพาะกระบวนการผลิตอาหารแปรรูปพื้นบ้าน ส่วนใหญ่ยังไม่ถูกสุขลักษณะ

3) ปัญหาด้านวัตถุดิบ เช่น เส้นใยฝ้าย เส้นไหม ส่วนใหญ่ซื้อจากต่างประเทศ มีราคาสูง นอกจากนี้ยังขาดความหลากหลายของชนิดเส้นใยธรรมชาติ และสีย้อมธรรมชาติเริ่มมีจำกัด

4) ปัญหาด้านการพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ โดยเฉพาะผ้าทอพื้นบ้านยังขาดการออกแบบให้เป็นที่นิยมของคนรุ่นใหม่ ส่วนการบรรจุหีบห่ออาหารแปรรูปยังไม่เหมาะสมทั้งในด้านการป้องกันการปนเปื้อน และการพกพาสำหรับผู้บริโภค

5) ปัญหาด้านการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ทำเป็นส่วนใหญ่ ตามความสนใจของนักวิชาการแต่ละสาขา กระจัดกระจายและขาดการสนับสนุนให้ทำงานวิจัยครบวงจร

6) ปัญหาด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยี พบความซ้ำซ้อนของหน่วยงานส่งเสริมและให้การสนับสนุน ทำให้ชาวบ้านสับสน กระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยียังใช้วิธีการให้ความรู้ด้านเนื้อหามากกว่าการกระตุ้นให้คิดค้นหาวิธีการของตนเอง ในขณะเดียวกันลักษณะการส่งเสริมยังไม่ตรงตามความต้องการของผู้ผลิต ขาดความต่อเนื่อง และไม่มี การต่อยอดกันและกัน การส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ผ่านมา เป็นความต้องการจากส่วนกลาง ในขณะเดียวกันการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนยังขาดกระบวนการและกลไกการพัฒนาทั้งระบบอย่างครบวงจร และขาดการบริหารจัดการภาพรวม ทำให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์พื้นบ้านย่ำอยู่กับที่

7) ปัญหาเรื่อง คุณธรรม และจริยธรรมทางธุรกิจ จากการที่ผู้ผลิตไม่มีคุณธรรมกับการผลิตสินค้าและการให้บริการของตนเองอย่างสม่ำเสมอ ขาดความซื่อสัตย์ในเรื่องของคุณภาพของสินค้า ความสะอาด ความปลอดภัย ไม่มีวินัยทางการค้ากับลูกค้า บางธุรกิจเมื่อสินค้าติดตลาดแล้วก็ไม่ซื้อตรงต่อลูกค้าเหมือนเดิม ซึ่งถือว่าปัญหาในข้อที่ 7 นี้เป็นปัญหาที่สำคัญมากที่สุดในการทำธุรกิจ ทั้งนี้เพราะหากผู้ผลิตขาดคุณธรรมในการทำธุรกิจแล้ว ก็จะไม่สามารถทำให้ลูกค้าเชื่อถือ และเชื่อถือต่อผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่นำมาเสนอขายได้ ก่อให้เกิดความล้มละลายของธุรกิจในระยะเวลาถัดไป

จากการศึกษา เรื่อง “การจัดการการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ของภาคชนบท และชุมชนเมือง จังหวัดเชียงใหม่ (Chiang Mai Rural and Urban - Socio-Economy Management Learning: CMRU - SML)” รวมถึงการวิจัยเรื่อง “โครงการจัดการการเรียนรู้เพื่อสร้างและพัฒนานักวิจัย ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่” ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 - 2552 ของ วีระศักดิ์ สมยานะ ทำให้พบปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่หลายประการ อีกทั้งยังเห็นได้ว่าจังหวัดเชียงใหม่ถึงแม้จะมีศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็วแต่พบว่าการพัฒนาดังกล่าวเป็นการพัฒนาแบบทุนนิยมที่มุ่งเน้นการพัฒนาเชิงวัตถุแต่ไม่ได้เน้นการพัฒนาทางด้านจิตใจ ความมีศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรมของคนและองค์กรในสังคม ทำให้สังคมประสบปัญหาในเรื่องของคน รวมถึงการขาดคุณธรรมและจริยธรรมในองค์กร ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมตามมาอีกมากมายไม่ว่าจะเป็นปัญหาการคอร์รัปชัน การละเมิดลิขสิทธิ์ทางการค้า และการเอาเปรียบผู้ที่ย่อยโอกาสกว่า คุณธรรมจริยธรรมนี้ยังส่งผลต่อภาคธุรกิจซึ่งเป็นภาคที่สำคัญต่อการขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งการผลิตสินค้า และภาคบริการท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมของทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ทั้งทางตรงและทางอ้อม

ปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรมทางธุรกิจของธุรกิจชุมชนนี้ นักวิจัยเห็นว่า การที่จะสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรมทางธุรกิจให้กับกลุ่มธุรกิจชุมชนในท้องถิ่นของจังหวัดเชียงใหม่ให้สามารถทำให้ธุรกิจชุมชนเหล่านั้นสามารถดำเนินกิจการได้อย่างยั่งยืน หากคำนึงถึงเหตุผลและผลของการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงเน้นความมีคุณธรรมหรือความพอเพียงในการดำเนินชีวิตทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม นักวิจัยเห็นว่าหากจะนำเอาหลักคุณธรรมดังกล่าวมาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการกลุ่มธุรกิจชุมชนเหล่านั้น ประเภทและคุณลักษณะของคุณธรรมใดบ้างในหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่มีความเหมาะสมที่จะนำมาประยุกต์ใช้ และหากนำมาใช้ได้จริง จะส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ได้

อย่างไร ผลได้จากการวิจัยยังจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการของกลุ่มธุรกิจชุมชนอื่นๆ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของการพัฒนาท้องถิ่นด้านเศรษฐกิจท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาประเภทและคุณลักษณะของคุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมกับการนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการของกลุ่มธุรกิจชุมชนของ อปท. ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสร้างความเข้าใจให้ปรากฏการณ์ในเชิงเหตุผล ด้วยการวิธีวิเคราะห์ที่เป็นระบบ และเทคนิคของการได้ข้อมูลจะใช้วิธีการประชุมเชิงปฏิบัติการเชิงกลุ่มกับกลุ่มธุรกิจชุมชนจำนวน 32 อปท. ใน จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้ได้ข้อสรุปและนำผลที่ได้ไปทดลองใช้กับกลุ่มธุรกิจชุมชนต้นแบบ อันจะส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้ข้อสมมติฐานของการวิจัยครั้งนี้ คือ การประยุกต์ใช้หลักคุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะเป็นการช่วยส่งเสริมและพัฒนาการบริหารจัดการธุรกิจชุมชนให้เกิดความรอบคอบในการดำเนินงาน จนเกิดความยั่งยืนของธุรกิจของ อปท. ได้

โจทย์ของการวิจัย: ประเภทและคุณลักษณะของคุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมกับการนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการของกลุ่มธุรกิจชุมชน ของ อปท. เพื่อให้ธุรกิจชุมชนเกิดความรอบคอบในการดำเนินงาน จนเกิดความยั่งยืนของธุรกิจได้ ควรเป็นอย่างไร

วิธีการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

1) ประชากรที่ศึกษาได้แก่ กลุ่มธุรกิจชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ มีประชากรที่ศึกษาทั้งหมดในพื้นที่ 153 กลุ่มธุรกิจชุมชนประจำตำบล

2) กลุ่มตัวอย่าง นักวิจัยได้กำหนดประเภทของกลุ่มธุรกิจชุมชนไว้ทั้งสิ้น 5 ประเภท ดังนี้ ประเภทที่ 1 คือสินค้าทางการเกษตร ประเภทที่ 2 คือผลิตภัณฑ์แปรรูปอาหาร ประเภทที่ 3 คือผลิตภัณฑ์หัตถอุตสาหกรรม ประเภทที่ 4 คือผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องนุ่งห่ม ประเภทที่ 5 คือการบริการด้านการท่องเที่ยว และทำการสุ่มตัวอย่างกลุ่มธุรกิจชุมชนแต่ละประเภทมาอย่างน้อยประเภทละ 6 กลุ่มธุรกิจชุมชน รวมทั้งสิ้น 32 กลุ่มธุรกิจชุมชน

3) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม เพื่อวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง วิฤติ และโอกาส (SWOT Analysis) ของการพัฒนา รวมถึงแบบสำรวจและแบบประเมินต่างๆ มีรายละเอียดต่างๆ ได้แก่ แบบสอบถาม สำหรับสมาชิกในองค์กร คือ ผู้บริหาร รวมถึงสมาชิกของกลุ่มธุรกิจชุมชนทุกคน ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับบริบทของการดำเนินงาน เพื่อหาจุดอ่อน จุดแข็ง วิฤติ และโอกาส (SWOT Analysis) ในการดำเนินงาน จากแบบสอบถามจะสามารถนำไปวิเคราะห์หาความเข้มแข็ง และการมีส่วนร่วมของสมาชิกขององค์กรตามหลักการบริหารองค์กร (ตัวชี้วัดความเข้มแข็งขององค์กร) สำหรับวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เจาะลึก ร่วมกับกระบวนการแบบกลุ่ม (Focus group) กับสมาชิกกลุ่ม เพื่อให้ได้การเสนอแนะประเด็นต่างๆ ประกอบแบบสอบถามที่ได้สัมภาษณ์ไป นอกจากนี้ยังใช้แบบสอบถามเพื่อประเมินระดับของการประยุกต์ใช้คุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการกลุ่มธุรกิจชุมชน เพื่อกำหนดคุณลักษณะและประเภทของคุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5 ประการ คือ 1) ความซื่อสัตย์สุจริต 2) ความไม่โลภจนเกินไป 3) ความอดทน 4) ความขยันหมั่นเพียร และ 5) ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

4) การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ โดยการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิด จากนั้นศึกษาแบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย และนำเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและให้ครอบคลุมเนื้อหาของการวิจัยตลอดโครงการ

5) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มธุรกิจชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ (ไม่ใช่ประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 กลุ่ม แยกตามประเภทของสินค้าและบริการทั้ง 5 ประเภท)

6) การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล โดยขอความอนุเคราะห์การตอบแบบสอบถามกับกลุ่มธุรกิจชุมชนตัวอย่าง จากนั้นทำการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เจาะลึก ร่วมกับกระบวนการแบบกลุ่ม (Focus group) กับสมาชิกของกลุ่ม เพื่อให้ได้การเสนอแนะประเด็นต่างๆ ประกอบแบบสอบถามที่ได้สัมภาษณ์ และทำการวิเคราะห์ผลการวิจัย เพื่อจัดจำแนกประเภทและวิเคราะห์คุณลักษณะของคุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมสำหรับการนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการกลุ่มธุรกิจชุมชนของ อปท. ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่

ผลการศึกษาและข้อวิจารณ์

การศึกษาเรื่อง “คุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กับการพัฒนา

เศรษฐกิจชุมชนของ อปท. จังหวัดเชียงใหม่” นักวิจัยได้ทำการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมในองค์กร ทั้งหลักธรรมภิบาล รวมถึงหลักคุณธรรมต่างๆ จนได้ข้อสรุปว่า หลักคุณธรรมที่เหมาะสมที่สุดที่ควรนำมาประยุกต์ใช้ในองค์กรต่างๆ ในปัจจุบัน โดยเฉพาะช่วงวิกฤติทางเศรษฐกิจขณะนี้คือ แนวคิดและแนวทางการบริหารจัดการตามหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” สำหรับในที่นี้เรียกว่า การบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency economy) (สำนักงานเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2552) โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริที่จะเห็นการสร้างเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดขึ้นเพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการหรือการพัฒนาประเทศชาติและชุมชนไทย พร้อมกับคาดหวังให้ประชาชนยึดถือการบริหารจัดการและการดำเนินชีวิตตามแนวทางนี้เป็นหลักพื้นฐาน อันจะนำไปสู่จุดหมายปลายทางสำคัญคือ ประเทศชาติและประชาชนอยู่เย็นเป็นสุข โดยประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคง ยั่งยืน รวมทั้งประชาชนในชาติทุกระดับมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน

นักวิจัยได้ทำการศึกษาความสำคัญ ความเป็นมา และความหมายของการบริหารจัดการตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนที่ผ่านมา ทำให้กล่าวได้ว่า แนวคิดการบริหารจัดการของเศรษฐกิจพอเพียงมีความคล้ายคลึงกับแนวคิดที่มีการแพร่หลายในประเทศไทยก่อนหน้านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แนวคิด “สันติประชาธรรม” ของ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ และ “ธัมมิกสังคมนิยม” ของท่านพุทธทาสภิกขุ แต่ทั้งสองแนวคิดนี้ได้เน้นด้านจิตใจมากกว่าความเป็นรูปธรรมทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังมีแนวคิด “เศรษฐศาสตร์ชาวพุทธ” ของ อี. เอฟ. ชูเมกเกอร์ (E. F. Shumaker) นักเศรษฐศาสตร์ชาวเยอรมัน ได้เสนอแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์แนวใหม่ที่ต่อต้านเศรษฐศาสตร์แบบวัตถุนิยมไว้ในเอกสารเรื่อง เศรษฐศาสตร์ชาวพุทธ (Buddhist economics) ที่เน้นเรื่องความพอเพียงทางเทคโนโลยีในระบบการผลิตที่ให้ความสำคัญต่อคนมากกว่าผลผลิต รวมตลอดทั้งแนวคิด “คำตอบอยู่ที่หมู่บ้าน” ของ มหาตมะ คานธี ที่ได้เน้นความพอเพียงในระดับชุมชน แม้แนวคิดนี้จะได้กล่าวถึงแนวคิดทางเศรษฐกิจที่ตรงกันข้ามกับระบบทุนนิยมหรือระบบเสรีนิยมที่ “โลภ” อย่างไม่มีที่สิ้นสุดเช่นเดียวกับแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง แต่แนวคิดคำตอบอยู่ที่หมู่บ้านของ มหาตมะ คานธี นี้ก็ไม่ใช่นักคิดที่เป็นพัฒนาการของประชาชนและชุมชนไทย (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2551 : 13 - 15) รวมถึงการสังเคราะห์งานวิจัย ข้อเขียน และบทความที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 ถึงปี 2550 ของ อภิชัย พันธเสน (2551) ที่เป็นการสนับสนุนงานวิจัยครั้งนี้อย่างสอดคล้องกัน

การที่จะกำหนดแนวทางการประยุกต์ใช้หลักคุณธรรมของเศรษฐกิจพอเพียงใน

องค์กรธุรกิจชุมชนได้นั้น จำเป็นต้องทราบถึงคุณลักษณะและประเภทของคุณธรรมของ เศรษฐกิจพอเพียงในมุมมองระดับโลกว่า คุณธรรมดังกล่าวมีความเหมาะสมสำหรับการนำมาประยุกต์ใช้หรือไม่ และมากน้อยเพียงใด นักวิจัยได้ทำการศึกษาและพบว่า มี นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญระดับโลกได้เปิดมุมมองความคิด เกี่ยวกับแนวคิดปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง และการเปรียบเทียบกับระบบเศรษฐกิจอื่นๆ ที่มีในโลกว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่มีความเหมาะสมที่สุดที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาประเทศ ในปัจจุบัน นอกเหนือจากแนวคิดเศรษฐกิจสีเขียว (Green economy) ในออสเตรเลีย เศรษฐกิจสมานฉันท์ (Solidarity economy) ในบราซิล รวมถึงเศรษฐกิจแบบกานธี (Gandhi economics) โดยบุคคลที่ให้แนวคิดและมุมมองครั้งนี้ ประกอบด้วย 13 ผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ ระดับโลก ได้แก่ 1) ศ.ดร.วูล์ฟกัง ซัคส์ 2) ศ.ดร.ฟรานซ์ โอ กอวอลล์ 3) ศ.ดร.อมตยา เซน 4) ชพนฯ จิกมี ทินเลย์ 5) ศ.ดร.ปีเตอร์ วอร์ร์ 6) ดร.ดอจี ดินเลย์ 7) ดร.ทาริก บานูรี 8) คุณเฟอร์นันโด ไคลแมน 9) ศ.ปีเตอร์ บูทรอย ต์ 10) ศ.ปีเตอร์ คัลกิน 11) ดร.ฟาสติโน คอโรโตโซ 12) คุณโยฮันเนส อัลโบไก์ และ 13) ศ.ดร.วิมาลา วีระขวาน (สถาบันไทยพัฒนา, มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2552)

สำหรับการศึกษากการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน พบว่าในปี 2551 ที่ผ่านมามีนักวิชาการชาวต่างประเทศคือ ศาสตราจารย์ปีเตอร์ คัลกิน ซึ่งเป็นอาจารย์ ด้านเศรษฐศาสตร์เกษตรและวิทยาการผู้บริโภค มหาวิทยาลัยลาवाल ประเทศแคนาดา ได้ทำการวิจัยเรื่อง “Sufficiency Economy Matrices: Multi-Period Optimization for Local Development Planners” (Calkins, 2009) และได้ทำงานร่วมกับ รศ.ดร. ทรงศักดิ์ ศรีบุญจิต และ ศ.ดร.อารี วิบูลย์พงศ์ (อารี วิบูลย์พงศ์ ... และคนอื่นๆ, 2551) อาจารย์ จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในงานวิจัยเรื่อง “Multi-constraint modeling of social optima: applications of Thailand’s Sufficiency Economy Philosophy to immunize bottom- up planning” (Calkins, Wiboonpongse and Sriboonchitta, 2009A) ซึ่ง เป็นการทำงานภายใต้หน่วยงานสถาบันเพื่อการวิจัยและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง โดยการดึงมหาวิทยาลัยจากทั่วโลก เช่น มหาวิทยาลัยเบิร์กลีย์ เข้าร่วมทำงานเพื่อหาความเป็นไปได้ในการบริหารเศรษฐกิจมหภาคและเศรษฐกิจจุลภาคตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อีกทั้งมหาวิทยาลัยคอร์เนลล์ได้ส่งนักศึกษามาไทยเพื่อฝึกงานภายใต้โครงการพัฒนาที่มีรากฐานจากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการดำเนินงานตลอดช่วงปี พ.ศ. 2550 - 2552 ที่มงานได้นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเผยแพร่ไปในวงกว้างทั่วโลก โดยมีแผนให้นักศึกษาไปทำกรณีศึกษาโดยเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ระหว่าง การใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงกับการใช้หลักเศรษฐกิจดั้งเดิม แล้วรายงานเป็นบทความ

ลงวารสารวิจัยทุกๆ ปี ประมาณ 25 กรณีศึกษาต่อปี และในเวลา 5 ปี จะมีการศึกษาอย่างน้อย 125 ประเทศ” นอกจากนี้ สถาบันแห่งนี้กำลังเดินหน้าในการสร้างหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียงภาคภาษาอังกฤษ เพื่อให้นักศึกษาจากทั่วโลกได้มีโอกาสเข้าศึกษาต่อทั้งในระดับปริญญาโทและปริญญาเอกอีกด้วย ดังนั้นเป็นการชี้ให้เห็นว่าการที่จะนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับเป็นแนวทางในการปฏิบัติไม่ว่าจะอยู่ในภาคส่วนใดก็ตาม ต้องสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกันก่อน ไม่ใช่แต่เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น การร่วมมือกันจะต้องก่อให้เกิดสิ่งที่เอื้อประโยชน์ระหว่างตนเองและส่วนรวม ซึ่งเราจะเห็นได้ในหมู่บ้านและชุมชนขนาดเล็ก เช่นเดียวกับองค์กรที่บริหารโดยแรงงาน หลักการใหญ่ขององค์กรลักษณะนี้มีใช้การทำการสูงที่สุดแก่นายทุนแต่เป้าหมายคือ การเพิ่มรายได้ให้แก่แรงงาน โดยที่กลุ่มคนงานจะเป็นผู้บริหารองค์กรอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม หากจะกล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงในขั้นก้าวหน้าที่สามารถเชื่อมโยงกับระบบทุนนิยมด้วยนั้น กิจการต้องดำเนินไปอย่างมีคุณธรรม มีการเปิดกว้างทางความคิดเพื่อรับสิ่งใหม่ๆ เอาใจใส่และคำนึงถึงคนรอบข้างมากขึ้น เรียกว่าเป็นเศรษฐศาสตร์คุณธรรม ที่อยู่บนเงื่อนไขของคุณธรรมในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง

การวิจัยครั้งนี้ได้อธิบายถึงบทบาทของการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่น โดยการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันมีแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น แผนงาน รวมถึงโครงการและกิจกรรมต่างๆ ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับวิสัยทัศน์ของผู้บริหารของ อปท. พนักงาน และความร่วมมือกับกลุ่มธุรกิจชุมชนเป็นที่ตั้งว่าหลักการทำงานร่วมกันนั้น มีปัจจัยใดที่ส่งผลกระทบต่อเชิงสนับสนุนให้ผลสำเร็จของการพัฒนาเป็นไปได้มากที่สุด นักวิจัยได้สรุปว่า หลักคุณธรรมของการมีส่วนร่วมกันระหว่าง อปท. และกลุ่มธุรกิจชุมชนนั้นจะส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนมากที่สุด ซึ่งหลักคุณธรรมที่ควรมีอยู่ในการบริหารจัดการองค์กรแบบมีส่วนร่วมในงานวิจัยครั้งนี้คือ “หลักคุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” นั่นเอง

จากการศึกษาครั้งนี้ ประเด็นคุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของ อปท. จังหวัดเชียงใหม่ นักวิจัยสามารถจำแนกและระบุถึงคุณลักษณะของคุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมกับการนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการของกลุ่มธุรกิจชุมชน ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ทั้ง 32 กลุ่มธุรกิจชุมชนของ อปท. แยกตามประเภทของกลุ่มธุรกิจชุมชนทั้ง 5 ประเภท อาศัยวิธีการวิจัยโดยการสร้างความเข้าใจปรากฏการณ์ในเชิงเหตุผล ด้วยวิธีวิเคราะห์ที่เป็นระบบโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก และเทคนิคของการได้ข้อมูลจะอาศัยวิธี

การประชุมเชิงปฏิบัติการเชิงกลุ่ม กับกลุ่มธุรกิจชุมชนทั้งหมดใน 25 อำเภอ ของจังหวัด เชียงใหม่ เพื่อให้ได้ข้อสรุปและนำผลที่ได้ไปใช้จริงกับกลุ่มธุรกิจชุมชน อันจะส่งผลต่อ การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มธุรกิจชุมชน ควรมีหลักคุณธรรมในการดำเนินกิจการของกลุ่มนอกเหนือจากการมุ่งแสวงหากำไร เป็นที่ตั้ง และหนึ่งในคุณธรรมที่ควรส่งเสริมให้กับกลุ่มธุรกิจชุมชนที่เหมาะสมใน ยุคปัจจุบัน คือ คุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง ดังนั้น นักวิจัยจึง ได้นำเอาหลักคุณธรรมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 5 ประการนี้ไปประยุกต์ใช้กับ การบริหารจัดการองค์กรของกลุ่มธุรกิจชุมชนต้นแบบ 5 ประเภทธุรกิจชุมชน ได้แก่ 1) ธุรกิจชุมชนประเภทสินค้าเกษตร 2) ธุรกิจชุมชนแปรรูปอาหาร 3) ธุรกิจชุมชน ประเภทงานหัตถอุตสาหกรรม 4) ธุรกิจชุมชนประเภทผ้า และ 5) ธุรกิจชุมชนด้าน บริการท่องเที่ยวในท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ อันก่อให้เกิดแนวทางในการปรับและ ประยุกต์ใช้หลักคุณธรรมทั้ง 5 ประการควบคู่กับการดำเนินธุรกิจในเชิงคุณธรรมหรือ จริยธรรมทางธุรกิจ เกิดความพอเพียงอย่างยั่งยืนกับกลุ่มธุรกิจชุมชนอย่างแท้จริง ก่อให้เกิดการเรียนรู้วิถีทำกินที่เกื้อหนุนภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นไว้ในแต่ละด้าน ของการดำเนินธุรกิจชุมชน ได้แก่ 1) การบริหารองค์กรและจริยธรรมธุรกิจขององค์กร 2) ด้านการผลิตและการออกแบบผลิตภัณฑ์และด้านการตลาด และด้านที่ 3) ด้านการ เงินและการบัญชี มีรายละเอียดดังนี้

(1) กลุ่มผลิตภัณฑ์สินค้าทางการเกษตร มีคุณลักษณะของการประยุกต์ ใช้คุณธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการปรับวิถีและคุณภาพชีวิต เกษตรกรด้วยการทำเกษตรอินทรีย์ การดำเนินงานของธุรกิจชุมชนคู่คุณธรรม ภายใต้ แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และคุณธรรม 5 ประการ ได้แก่ 1) กลุ่มธุรกิจชุมชนที่ประกอบ อาชีพเกษตรกรรม เทศบาลตำบลสง่าบ้าน อ.ดอยสะเก็ด และ 2) กลุ่มธุรกิจชุมชน เกษตรกรรม อบต. น้ำแพร่ อ.พร้าว จ.เชียงใหม่ โดยผนวกเอาหลักคุณธรรมความ พอเพียง เน้นความสามัคคีของสมาชิกเป็นที่ตั้งที่มุ่งเน้นคุณธรรม “ความซื่อสัตย์สุจริต” คือ ผู้ที่มีความประพฤติตรงทั้งหน้าที่ ต่อวิชาชีพ ตรงต่อเวลา ปฏิบัติอย่างเต็มที่ถูกต้อง โดยกลุ่มสมาชิกผู้ผลิตสินค้ามีความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองและผู้บริโภค มีการผลิต สินค้าเกษตรระบบเกษตรอินทรีย์ จนก่อให้เกิดการเรียนรู้วิถีทำกินที่เกื้อหนุนความ งดงามของภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น

(2) กลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปอาหาร มีคุณลักษณะของการประยุกต์ใช้คุณธรรม ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการปรับวิถีและคุณภาพชีวิตเกษตรกรด้วย การประกอบอาชีพแปรรูปอาหาร การดำเนินงานของธุรกิจชุมชนคู่คุณธรรม ประจำตำบล ภายใต้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และคุณธรรม 5 ประการ ได้แก่ 1) กลุ่มธุรกิจชุมชน

ที่ประกอบอาชีพแปรรูปมันฝรั่ง อบต. สันทราย อ.ฝาง จ.เชียงใหม่ ซึ่งเน้นคุณธรรม “ความเอื้อเพื่อเอื้อแผ่” ซึ่งมีต่อผู้ปลูกมันฝรั่งจากปัญหาหาคาดกต่ำ ขายผลผลิตไม่หมด ผลผลิตเสียหาย กลุ่มธุรกิจชุมชนได้นำมาแปรรูปเป็นมันทอด จำหน่ายและสร้างรายได้ให้แก่กลุ่มสมาชิกและชุมชนผู้ผลิตมันฝรั่งดิบ เป็นการเพิ่มมูลค่าและสร้างรายได้เสริมให้กับเกษตรกร 2) กลุ่มแปรรูปอาหาร อบต. ท่ากว๊าน อ.สารภี จ.เชียงใหม่ ซึ่งได้นำเอาผลผลิตลำไยที่เหลือจากการจำหน่ายและราคาตกต่ำ มาผลิตและแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับเกษตรกรผู้ผลิต “ความเอื้อเพื่อเอื้อแผ่” หรือ “น้ำใจ” ต่อเพื่อนชุมชนนี้ เป็นคุณธรรมตามหลักคุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

(3) กลุ่มผลิตภัณฑ์ประเภทหัตถอุตสาหกรรม มีคุณลักษณะของการประยุกต์ใช้คุณธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการปรับวิถีและคุณภาพชีวิตของชุมชน การดำเนินงานของธุรกิจชุมชนประเภทหัตถอุตสาหกรรม ได้แก่ 1) กลุ่มธุรกิจชุมชนที่ประกอบอาชีพหัตถอุตสาหกรรมแกะสลักไม้ ของ อบต.ยูงหว้า อำเภอสันป่าตอง จ.เชียงใหม่ และ 2) กลุ่มธุรกิจชุมชนแปรรูปผลิตภัณฑ์จากรากไม้ อบต.โป่งทุ่ง อ.ดอยเต่า จ.เชียงใหม่ ที่เน้นการนำเอาซากไม้และวัสดุไม้ที่เหลือใช้มาทำการผลิตและแปรรูปเป็นสินค้าที่ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชน เน้น “ความขยันหมั่นเพียร” อันหมายถึง ผู้ที่ตั้งใจทำงานอย่างจริงจังต่อเนื่องในเรื่องที่ถูกต้อง ผู้เป็นคนสู้งาน มีความพยายาม ไม่ท้อถอย กล้าเผชิญ อุปสรรค รั้งงานที่ทำ ตั้งใจทำหน้าที่อย่างจริงจัง เพื่อให้ได้ชิ้นงานที่มีคุณภาพ ตรงตามคุณธรรมในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

(4) กลุ่มผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าและเครื่องนุ่งห่ม มีคุณลักษณะของการประยุกต์ใช้คุณธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการปรับวิถีและคุณภาพชีวิตชุมชน การดำเนินงานของธุรกิจชุมชนคุณธรรม ของธุรกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าและเครื่องนุ่งห่ม ได้แก่ 1) กลุ่มธุรกิจชุมชนที่ประกอบอาชีพทอผ้าสังฆาฏิ (เครื่องนุ่งห่มถวายให้พระสงฆ์) เทศบาลตำบลสันติสุข อ.ดอยหล่อ จ.เชียงใหม่ และ 2) กลุ่มธุรกิจชุมชนที่ประกอบอาชีพทอผ้าตีนจก อบต. บ้านทับ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ ที่ได้เน้นคุณธรรม “ความอดทน” ต่อความยากลำบาก ไม่ท้อถอย อดทนต่อความทุกข์ ความเหนื่อยยากในการผลิตผ้าทอที่ต้องอาศัยความชำนาญ การถ่ายทอดฝีมือที่มีมาแต่บรรพบุรุษจนก่อให้เกิดชิ้นงานที่มีความสวยงามและเป็นที่ยอมรับของลูกค้า กว่าจะได้ชิ้นงานต้องใช้ความประณีตทำเป็นเวลาหลายเดือนกว่าจะได้ผ้า 1 ผืน อันเป็นคุณธรรมที่ควรก่อเกิดในธุรกิจชุมชน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

(5) กลุ่มการบริการด้านการท่องเที่ยว มีคุณลักษณะของการประยุกต์ใช้คุณธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการปรับวิถีและคุณภาพชีวิตชุมชน การดำเนินงานของธุรกิจชุมชนคุณธรรม ในธุรกิจชุมชนด้านการบริการท่องเที่ยว ได้แก่

1) กลุ่มธุรกิจชุมชนที่ประกอบอาชีพบริการด้านการท่องเที่ยว หมู่บ้านโฮมสเตย์ อปต. ห้วยแก้ว อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่ และ 2) กลุ่มธุรกิจชุมชนบริการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อปต. กี้ดช้าง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่ ที่เน้นคุณธรรม “ความไม่โลภจนเกินไป” คือ ผู้ที่ดำเนินชีวิตความเป็นอยู่เรียบง่าย รู้จักฐานะของตน คิดก่อนใช้ คิดก่อนซื้อ เก็บออม และ “ไม่มีความโลภจนเกินไป” โดยการทำธุรกิจที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติก่อนที่จะเก็บเกี่ยวผลประโยชน์เพื่อตนเอง การทำธุรกิจบริการท่องเที่ยวที่ดูแลธรรมชาติหรืออนุรักษ์ธรรมชาตินี้ ก่อให้เกิดผลสะท้อนต่อการคืนสู่สิ่งแวดล้อมที่น่าอยู่น่าเที่ยวจนเป็นที่ยอมรับจากนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ ความพอดีจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ล้วนเป็นไปตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จากบทสรุปของการประยุกต์ใช้หลักคุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 5 ประการดังที่นักวิจัยได้ดำเนินการวิจัยมาได้ระยะหนึ่ง ธุรกิจชุมชนของ อปท. ในจังหวัดเชียงใหม่สามารถพัฒนาได้ต้นแบบของธุรกิจชุมชนที่มีคุณธรรม จริยธรรมในการบริหารจัดการองค์กร ดังนั้นนักวิจัยเห็นว่า ต้นแบบเหล่านี้สามารถขยายแนวความคิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนไปยังชุมชนอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกัน อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของ อปท. ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจชุมชนที่มีคุณธรรมอย่างยั่งยืนต่อไป

บทสรุป

การวิจัยได้ข้อสรุปประเภทและคุณลักษณะของคุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความเหมาะสมกับการนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการของกลุ่มธุรกิจชุมชน ในพื้นที่ อปท. จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งการประยุกต์ใช้หลักคุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะเป็นการช่วยส่งเสริมและพัฒนาการบริหารจัดการธุรกิจชุมชนให้เกิดความรอบคอบในการดำเนินงาน จนเกิดความยั่งยืนของธุรกิจได้ ทั้งนี้กลุ่มธุรกิจชุมชนของ อปท. ดังกล่าวควรมีหลักคุณธรรมในการดำเนินกิจการนอกเหนือจากการมุ่งแสวงหากำไรเป็นที่ตั้ง และหนึ่งในคุณธรรมที่ควรส่งเสริมให้กับกลุ่มธุรกิจชุมชนที่เหมาะสมในยุคปัจจุบัน คือ คุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากการศึกษาที่นักวิจัยสามารถระบุประเภทและคุณลักษณะของคุณธรรมในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมสำหรับนำมาประยุกต์ใช้สำหรับการบริหารจัดการกลุ่มธุรกิจชุมชนเพื่อให้ธุรกิจชุมชนเกิดความรอบคอบในการดำเนินงาน จนเกิดความยั่งยืนของธุรกิจ ได้ 5 ประเภท ได้แก่ 1) ความซื่อสัตย์สุจริต 2) ความไม่โลภจนเกินไป 3) ความอดทน 4) ความขยันหมั่นเพียร และ 5) ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซึ่งลักษณะของคุณธรรมเหล่านี้จะแสดงออกมาโดยการกระทำทางกาย วาจาและจิตใจ

ของสมาชิกกลุ่มธุรกิจชุมชนทั้งตัวของผู้นำกลุ่มและสมาชิกของกลุ่มทุกคน จากนั้นนักวิจัยจึงได้นำเอาหลักคุณธรรมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 5 ประการนี้ไปประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการองค์กรของกลุ่มธุรกิจชุมชนต้นแบบ 5 ประเภทธุรกิจชุมชน ได้แก่ ธุรกิจชุมชนประเภทสินค้าเกษตร, ธุรกิจชุมชนแปรรูปอาหาร, ธุรกิจชุมชนประเภทงานหัตถอุตสาหกรรม, ธุรกิจชุมชนประเภทผ้า และธุรกิจชุมชนด้านบริการท่องเที่ยวของ อปท. ในจังหวัดเชียงใหม่ควรมีการนำเอาคุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประเภทและคุณลักษณะอย่างใดนำไปใช้ได้เหมาะสมมากที่สุด ดังนี้

กลุ่มธุรกิจชุมชนด้านผลิตภัณฑ์สินค้าทางการเกษตร มีการนำเอาคุณธรรม “ความซื่อสัตย์สุจริต” ไปประยุกต์ใช้มากที่สุด เพื่อให้เน้นคุณภาพของความเป็นเกษตรอินทรีย์จึงต้องให้ผู้บริโภคมีความเชื่อมั่นต่อความซื่อสัตย์สุจริตของกลุ่ม ส่วนกลุ่มธุรกิจชุมชนด้านผลิตภัณฑ์แปรรูปอาหารมีการนำเอาคุณธรรม “ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่” ไปประยุกต์ใช้มากที่สุด เน้นให้เกษตรกรในชุมชนได้นำผลผลิตทางการเกษตรมาจำหน่ายให้กับกลุ่มแปรรูปในการผลิตสินค้าให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้นต่อไป สำหรับกลุ่มธุรกิจชุมชนด้านผลิตภัณฑ์ประเภทหัตถอุตสาหกรรมมีการนำเอาคุณธรรม “ความขยันหมั่นเพียร” ไปประยุกต์ใช้มากที่สุด อันเป็นการสร้างงานที่ต้องใช้ความขยัน ส่วนกลุ่มธุรกิจชุมชนด้านผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าและเครื่องนุ่งห่มมีการนำเอาคุณธรรม “ความอดทน” ไปประยุกต์ใช้มากที่สุดเพราะเป็นงานศิลปะที่ใช้ความชำนาญและความอดทนเพื่อให้ได้ชิ้นงานที่ประณีตและสวยงาม สำหรับกลุ่มธุรกิจชุมชนด้านการบริการด้านการท่องเที่ยวมีการนำเอาคุณธรรม “ความไม่โลภจนเกินไป” ไปประยุกต์ใช้มากที่สุด เพื่อไม่ให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติมากเกินไป จึงกล่าวได้ว่ากลุ่มธุรกิจชุมชนต้นแบบเหล่านี้มีการนำเอาคุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 5 ประการไปประใช้กับการดำเนินธุรกิจในเรื่องคุณธรรมหรือจริยธรรมทางธุรกิจ อันก่อให้เกิดความพอเพียงอย่างยั่งยืนกับชุมชนได้อย่างยั่งยืน

คำขอขอบคุณ

รายงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดีเพราะได้รับการช่วยเหลือจากตัวแทนของกลุ่มธุรกิจชุมชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบของ อปท. ในจังหวัดเชียงใหม่ที่ได้กรุณาให้ข้อมูลที่มีคุณค่าและมีประโยชน์สำหรับการศึกษาคั้งนี้ ขอขอบพระคุณ ศ.ดร.อภิชัย พันธเสน และ ศ.ดร. อารี วิบูลพงษ์ และ รศ.ดร.ทรงศักดิ์ ศรีบุญจิต เป็นอย่างสูงที่ได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการจัดทำวิจัยฉบับนี้ รวมถึงขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาในฐานะของผู้สนับสนุนทุนการศึกษาสำหรับการวิจัยเรื่องนี้เป็นอย่างสูง

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2551). การบริหารจัดการตามแนวทางคุณธรรม : แนวคิด ปัญหา และการพัฒนา. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วีระศักดิ์ สมยานะ. (2551). การจัดการการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของภาคชนบท และชุมชนเมือง จ.เชียงใหม่. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.
- _____. (2551). โครงการจัดการการเรียนรู้เพื่อสร้างและพัฒนานักวิจัยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.
- _____. (2552). การจัดการการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของภาคชนบทและชุมชนเมือง จ.เชียงใหม่. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.
- _____. (2552). โครงการจัดการการเรียนรู้เพื่อสร้างและพัฒนานักวิจัยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.
- สถาบันไทยพัฒนา. มุลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์. (2552). เศรษฐกิจพอเพียงในทรรศนะโลก (Sufficiency economy in global view). กรุงเทพฯ: มุลนิธิฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- สำนักงานเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2552). โครงการศึกษาวิจัยเพื่อจัดทำดัชนีชี้วัดภาวะ เศรษฐกิจและสังคมโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. สำนักงานปลัดกระทรวงการ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- อภิชัย พันธเสน. (2551). การสังเคราะห์งานวิจัย ข้อเขียน และบทความที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง (2542-2550). กรุงเทพฯ: สถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคม มุลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์.
- อารี วิบูลย์พงศ์ และคนอื่นๆ. (2551). โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ “การเรียนรู้เพื่อพัฒนาระดับตำบลอย่างเป็นรูปธรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. เชียงใหม่: สถาบันเพื่อการวิจัยและส่งเสริม เศรษฐกิจพอเพียง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ภาษาอังกฤษ

Calkins, P. (2009). Sufficiency economy matrices: multi-period optimization for local development planners. **Journal of Economics and Management** 5 : 305-332.

Calkins, P., Wiboonpongse, A., and Sriboonchitta, S. (2009A). Econometric advances in the service of macroeconomic prediction and planning : an overview. **Journal of Economics and Management** 5 (2) : 159-166.

_____. (2009B). **Multi-constraint modeling of social optima: applications of Thailand's Sufficiency Economy Philosophy to immunize bottom-up planning**. Chiang Mai: Institute for Sufficiency Economy Research and Promotion, Chiang Mai University. (Manuscript)